

Språklæring til besvær

Rani Lill Anjum

”Se pipp-pippen!” sier en begeistret mor på vei hjem fra barnehagen, hvorpå barnet snur seg mistroisk mot moren og spør: ”Er det fugle-fuglen du mener?”

Vi voksne gjør alt for å møte barnet på barnets egne språklige premisser. Før språktilegnelsen er i boks, er det nemlig svært vanskelig å vite hvor mye barnet forstår, noe som kan oppleves frustrerende for alle parter. Derfor er det alltid til stor glede når barna setter seg ned og forsøker å tilegne seg et språk sammen med foreldrene. Til dette er det blitt utviklet mange flotte hjelpemidler, som for eksempel pekebøker. I disse bøkene finnes det fargerike bilder av alt mellom himmel og jord: blomst, iskrem, politimann, brannbil, kamel; - alle de tingene vi vil at barna skal lære.

Språklæringen foregår som følger: Den voksne peker på et bilde i boka og sier ”Ball”, og barnet gjentar ordet. Hvis barnet derimot peker på en katt og sier ”vov-vov”, så vil den voksne irettesette barnet: ”Nei, det er en *kattepus*”. – ”Kattepus!” gjentar den lille og peker på katten. Denne læringsprosessen gjentas jevnlig til barnet kan identifisere objektet ball som ”ball”, katt som ”katt”, og så videre.

Likevel er det mange ting som aldri er avbildet i slike pekebøker: Kvitteringer, kredittkort, hoppekreps, filosofer, ekteskapsrådgivere, girkasser og selvangivelser: Er kanskje ikke *dette* også ord som burde læres i tide?

Dessverre er ikke alle ord like lette å lære ved hjelp av pekebøker. Å vise barnet et bilde av en selvangivelse og si ”selvangivelse”, er ikke tilstrekkelig til å garantere at barnet ved et seinere tidspunkt kan identifisere en selvangivelse blant for eksempel *andre* typer papirer. Og da har vel barnet heller ikke virkelig *lært* ordet ”selvangivelse”. Vitsen med å lære et ord, må jo være at man også er i stand til å peke ut hvilke ting som dette ordet viser til?

Å lære barnet ordet ”selvangivelse”, innebærer derfor også å forklare hele den sammenhengen som en selvangivelse inngår i. Hvis barnet ikke vet hva det vil si å være lønnsmottaker, eller hva det betyr å ha et samfunn som er basert på skatteinntekter; vel, da må man forklare barnet

om disse tingene også. Men da vil man også måtte forklare *mange* nye ord, som økonomi, arbeid, velferd, stat, ærlighet, skattesvindel, og så videre.

Å lære et ord er følgelig å lære masse om en hel del. Men fordi vi voksne er så fortrolige med verden, så ser vi ikke alt arbeidet som ligger bak tilegnelsen av ord som ”blomst”, ”bil”, ”katt” og ”politimann”. Denne utakknemligheten blir det heldigvis snart en slutt på: Etter hvert som teknologien utvikler seg raskere enn tankens hastighet, så blir stadig flere av oss oppmerksomme på språklæringens møysommelige prosess. Når man sitter der foran datamaskinen med smårollingen på fanget som forklarer med en eksperts ordforråd om software, megabytes, nedlasting og USB-port; - da skjønner man hvordan det føles å bli satt inn i en verden av selvangivelser, fradrag og restskatt.

Så heldigvis er det ikke bare foresatte og pekebokforfattere som bidrar til barnets språklæring. Når barnet beveger seg ut i verden på egenhånd, blant biler og blomster og skilsmisser og datamaskiner, så utvider de sin egen verden, *samtidig* som ordforrådet øker. For det er ikke sånn at man *først* lærer om tingene, for *deretter* å lære ordene. I så fall skulle langt flere foreldre blitt nervøse når de opplever som min filosofkollega at smårollingen kommer hjem fra barnehagen og erklærer at noen av de andre barna hadde pult på do. ”Jasså, har de det?” svarte hun nølende. ”Ja, helt sant. – Tiss mot tiss.”